

Sygn. akt III CZ 351/22

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. K.
przeciwko C. spółce akcyjnej w W.
o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 stycznia 2023 r. w Izbie Cywilnej
w Warszawie,
zażalenia powódki
na wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim
z 23 marca 2022 r., sygn. akt II Ca 1044/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z dnia 23 marca 2022 r. uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 2 listopada 2021 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Wskazał, że pozew w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego został wniesiony przez kuratora dłużnika ustanowionego w postępowaniu egzekucyjnym na podstawie art. 802 k.p.c. Nakazywało to stwierdzenie, że pozew został wniesiony „przez osobę nie posiadającą upoważnienia do tej czynności”. Z tego względu postępowanie od

chwili wniesienia pozwu toczyło się w warunkach nieważności, co uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

W zażaleniu powód zarzucił niewłaściwą wykładnię art. 802 k.p.c. oraz naruszenie art. 369 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że art. 802 k.p.c. nie określa zakresu kompetencji kuratora ustanowionego przez sąd dla dłużnika, którego miejsce pobytu nie jest znane. Oznacza to, przy uwzględnieniu art. 13 § 2 k.p.c., że dla określenia kompetencji kuratora ustanowionego na podstawie art. 802 k.p.c. należy sięgać do przepisów ogólnych. W sytuacji przewidzianej w art. 143 k.p.c. upoważnienie kuratora obejmuje wyłącznie reprezentowanie „danej osoby tylko w oznaczonej sprawie cywilnej”. Sąd Okręgowy uznał, że dla dokonywania czynności wykraczających poza ramy toczącego się postępowania reprezentacja strony wymaga odrębnego umocowania do dokonywania czynności w imieniu i na rzecz takiej osoby. W ocenie Sądu Okręgowego uprawnienie do wytoczenia powództwa w imieniu osoby nieobecnej może uzyskać jedynie kurator ustanowiony na podstawie art. 184 k.r.o. Takiego umocowania nie posiadał kurator, który wytoczył powództwo w rozpoznawanej sprawie.

Co do zasady trafne jest stanowisko Sądu Okręgowego, że umocowanie kuratora ustanowionego dla dłużnika na podstawie art. 802 k.p.c. obejmuje dokonywanie w jego imieniu czynności procesowych w tym postępowaniu egzekucyjnym, w którym kurator został ustanowiony. Nie można jednak podzielić oceny Sądu Okręgowego, że art. 802 k.p.c. nie zawiera żadnej treści normatywnej z punktu widzenia zakresu uprawnień kuratora ustanowionego dla dłużnika, którego miejsce pobytu nie jest znane. Stwierdzenie, że z uwagi na treść art. 13 § 2 k.p.c. rozstrzygające w tym zakresie jest brzmienie art. 143 k.p.c., nie może być uznane za przekonujące, gdyż oznaczałoby to, że regulacja zawarta w art. 802 k.p.c. jest

zbędna. Również bez tego przepisu art. 143 k.p.c. byłby bowiem stosowany odpowiednio w postępowaniu egzekucyjnym, z uwagi na odesłanie zawarte w art. 13 § 2 k.p.c. W rzeczywistości art. 802 k.p.c. należy traktować jako regulację szczególną, odnoszącą się wyłącznie do osoby dłużnika, a art. 143 k.p.c. ma zastosowanie szersze, wobec wszystkich stron i uczestników postępowania sądowego. Funkcją art. 802 k.p.c. jest zapewnienie obrony praw dłużnika nieznanego z miejsca pobytu poprzez podejmowanie przez kuratora wszelkich czynności niezbędnych do tego czynności procesowych. Niewątpliwie dotyczy to wszystkich czynności, których mógłby dokonać sam dłużnik w prowadzonym przeciwko niemu postępowaniu egzekucyjnym.

Samo postępowanie egzekucyjne stwarza jednak ograniczone ramy dla dokonywania przez dłużnika czynności służących obronie jego praw. Powszechnie przyjmuje się, że są to jedynie środki o charakterze formalnym, dopuszczalne w świetle przepisów postępowania. Tego rodzaju środki nie pozwalają np. na kwestionowanie istnienia tytułu wykonawczego. W tym kontekście należy uwzględnić, że postępowanie egzekucyjne ma inny charakter niż postępowanie rozpoznawcze toczące się przed sądem, a przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne zawierają także normy o charakterze materialnoprawnym. Należą do nich przepisy określające podstawy powództw przeciwegzekucyjnych (art. 840 k.p.c.). Powództwa przeciwegzekucyjne są środkami merytorycznej obrony dłużnika przed prowadzoną przeciwko niemu egzekucją. Środki obrony dłużnika o charakterze formalnym i merytorycznym stanowią określony kompleks uprawnień służących dłużnikowi, co nakazuje uwzględnienie możliwych potencjalnie podstaw obrony praw przez samego dłużnika nieznanego z miejsca pobytu także w kontekście zakresu uprawnień kuratora takiego dłużnika ustanowionego na podstawie art. 802 k.p.c. Ocena tego zagadnienia nakazuje uwzględnienie także określonych relacji zachodzących pomiędzy toczącym się postępowaniem egzekucyjnym i możliwością skutecznego wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego, które nie może efektywnie służyć obronie praw dłużnika po zakończeniu postępowania egzekucyjnego. W przypadku toczącej się egzekucji ochronie praw dłużnika wnoszącego powództwo przeciwegzekucyjne służy możliwość zabezpieczenia takiego powództwa przez zawieszenie postępowania

egzekucyjnego. Wyłączenie uprawnień kuratora do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego w imieniu dłużnika nieznanego z miejsca pobytu w praktyce mogłoby oznaczać faktyczne pozbawienie dłużnika tej formy obrony przed egzekucją. Z tych względów należy uznać za uzasadnione prezentowane w doktrynie stanowisko, że kurator dłużnika ustanowiony na podstawie art. 802 k.p.c. powinien korzystać ze wszystkich środków obrony przysługujących dłużnikowi, co obejmuje także wytaczanie powództw przeciwegzekucyjnych.

Z przyczyn wyżej wskazanych brak było podstaw do stwierdzenia, że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji toczyło się w warunkach nieważności postępowania. Uzasadniony był zatem zarzut naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., co nakazywało uchylenie zaskarżonego wyroku na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ k.p.c.